

Plénium Ústavního soudu zamítlo stížnost usilující o zpochybnění poválečné konfiskace majetku Lichtenštejnů

11.4.2024 - | Ústavní soud ČR

Stěžovateli v projednávaném případě jsou Nadace knížete z Lichtenštejna a fyzická osoba. Stěžovatelé se žalobou před civilními soudy domáhali vyklizení nemovitostí v obvodu Prahy 10, případně určení vlastnického práva nebo náhrady za tyto nemovitosti. V katastru nemovitostí je jako jejich vlastník zapsán stát (zastupovaný vedlejšími účastníky). Nadace však tvrdí, že sporné nemovitosti vlastní, neboť je univerzálním dědicem Františka Josefa II. Lichtenštejna (zůstavitel).

Stěžovatelé v žalobě tvrdili, že stát tyto nemovitosti v roce 1945 bez právního důvodu fyzicky ovládl a jejich vlastníkem tak zůstal až do své smrti zůstavitel. Dekret presidenta republiky č. 12/1945 Sb. se podle nich nevztahoval na zůstavitele, ani na sporné nemovitosti. Vedlejší účastníci však oponovali, že stát k nemovitostem nabytí vlastnické právo nabytím účinnosti dekretu, a vlastnictví proto nemohlo přejít na stěžovatele. Doložili to konfiskačním výměrem Okresního národního výboru v Olomouci ze dne 31. 7. 1945, kterým byl zůstavitel označen za osobu německé národnosti podle § 1 odst. 1 písm. a) dekretu.

Civilní soudy žalobě stěžovatelů nevyhověly. Stěžovatelé proto v ústavní stížnosti namítali, že soudy porušily jejich ústavně zaručená základní práva, mimo jiné právo na spravedlivý proces, právo vlastnit majetek a právo na ochranu soukromí a rodinný život. Ve většině případů o ústavních stížnostech rozhodují tříčlenné senáty Ústavního soudu. První senát, který se kauzou zabýval pod sp. zn. I. ÚS 1639/23, se ji však rozhodl postoupit plénu s ohledem na to, že obdobné stížnosti byly postupně doručeny všem ostatním senátům. O stížnosti tak rozhodovalo plénium všech soudců Ústavního soudu.

Plénium návrh zamítlo a přihlásilo se ke dřívějším senátním rozhodnutím v případech stěžovatelů, konkrétně k usnesení sp. zn. III. ÚS 2130/17 ze dne 20. 2. 2020 a nálezu sp. zn. II. ÚS 657/22 ze dne 6. 4. 2023, jakož i ke své dlouhodobě ustálené judikatuře.

Ústavní soud připomněl, že konfiskaci podle dekretu č. 12/1945 Sb. podléhaly všechny osoby německé a maďarské národnosti, bez ohledu na státní příslušnost, ledaže by se aktivně zúčastnily boje za zachování celistvosti a osvobození Československa. Ke konfiskaci docházelo s okamžitou platností nabytím účinnosti dekretu dne 23. 6. 1945. O tom, zda jsou v konkrétním případě naplněny podmínky pro konfiskaci, deklaratorně rozhodovaly okresní národní výbory. Tyto závazné konfiskační výměry bylo možné právně zpochybnit pouze ve správním řízení, případně před správním soudem.

Okresní národní výbor v Olomouci, kde sídlilo lichtenštejnské ústřední ředitelství, k provedení konfiskačního dekretu vydal výměr, v němž zůstavitele označil za osobu německé národnosti. Proti tomuto výměru ze dne 31. 7. 1945 zůstavitel brojil stížností, kterou projednal a zamítl Zemský národní výbor v Brně. Stížnost později zamítl i správní soud.

Ústavní soud s odkazem na dlouhodobě ustálenou judikaturu k tzv. Benešovým dekretům zdůraznil, že rozhodnutí tehdejších správních orgánů soudy nejsou oprávněny nově přezkoumávat. Úzkou výjimku z toho pravidla stanovily pouze restituční předpisy. Tvrzení stěžovatelů, že konfiskační

výměr je pro své vady nicotný, přitom není opodstatněné.

Ústavní soud současně připomněl účinky restitučního zákonodárství a závěry plenárního stanoviska Pl. ÚS-st. 21/05. Civilními žalobami se nelze úspěšně domáhat vlastnického práva k věcem, kterých se stát zmocnil před 25. 2. 1948 nebo v období rozhodném pro restituce. Pro tyto účely lze uplatňovat pouze tzv. restituční nároky, které však stěžovatelé nevznášejí. Jinak by neexistovala jistota ani limit, který by bránil potomkům dřívějších vlastníků domáhat se např. přezkumu kroků první pozemkové reformy nebo odčinění jakýchkoli jiných tvrzených křivd z předchozích staletí.

Tvrzení stěžovatelů, že soudy svými rozhodnutími nyní vyvlastňují jejich majetek, Ústavní soud nepřisvědčil. Sporné nemovitosti byly konfiskovány nabytím účinnosti dekretu dne 23. 6. 1945. Na tehdejší konfiskaci přitom nelze zpětně uplatňovat současné právní standardy – tehdejší události se nacházejí mimo působnost později přijaté Listiny základních práv a svobod a Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Obdobně o československé konfiskaci lichtenštejnského majetku rozhodl v roce 2001 velký senát Evropského soudu pro lidská práva a posléze v roce 2005 i Mezinárodní soudní dvůr.

Ústavní soud na závěr zdůraznil, že v obdobných případech nevyhověl vysokým desítkám stěžovatelů a není důvod, aby se odchyloval od své dlouhodobě ustálené judikatury. Jeden soudce proti rozhodnutí (zamítnutí ústavní stížnosti) uplatnil odlišné stanovisko. Dva soudci v odlišném stanovisku formulovali výhrady toliko proti odůvodnění nálezu.

<https://www.usoud.cz/aktualne/plenum-ustavniho-soudu-zamitlo-stiznost-usilujici-o-zpochybeni-povalecne-konfiskace-majetku-lichtenstejnu>